

Muistio tarkastuskäynnistä Mustion kartanolla 18.3.2009

Kuva: Olli Cavén / MIV 2009

Läsnä; Omistaja Magnus Linder ja Museovirastosta Olli Cavén, Elisa Heikkilä, Ulla Setälä,

Myöhemmin paikalle tulivat Raimo Martiskainen (T:mi Peltisepänliike R.Martiskainen), sekä Sampo Ahola (Rakennusrestaurointi Ahola Oy).

Käynnin syynä oli tarkastaa vesikatteen kunto ja siinä havaitut vuotokohdat ja muut vauriot. Samalla arvioitiin ulkovuorauksen maalipinnan maalaustarvetta, mihin omistaja on hakenut Museovirastosta entistämisavustusta.

Vesikatteen vuoto-ongelmat ovat olleet pitkään tiedossa. Tilannetta on yritetty parantaa eri menetelmillä viimeisten vuosikymmenten aikana. Vesikatteen kunto on rakennuksen kannalta keskeisesti tärkein asia. Sen jälkeen tulevat vasta muut työt.

Mustion kartano on suojeltu rakennussuojelulalla.

Mustion ruukin nykyisen päärakennuksen rakennutti Magnus Linder nuorempi 1783-1792. Ensimmäiset suunnitelmat teki Turun kaupungin muurarimestari C. F. Schröder. Rakennuttaja tilasi kuitenkin uudet piirustukset Tukholmasta arkkitehti Erik Palmstedtiltä, joka tunnetaan eräänä kustavilaisen uusklassismin keskeisistä suunnittelijoista ja tyylin uudistajista. Hirsirunkoinen, kaksikerroksinen, mansardikattoinen rakennus oli ensimmäisen kerroksen osalta asuttavassa kunnossa 1785, toisen kerroksen sisustustyöt jatkuivat aina vuoteen 1792. Rakennus vuorattiin 1791 kivimateriaalin vaikutelmaan pyrkien leveällä pystylaudalla ja maalattiin vaaleankeltaiseksi, listat, pilasterit ja portaali helmenharmaalla. Aumattu mansardikatto muutettiin 1840-luvulla suoraksi ja toiseen päätyyn sisustettiin muutama asuinhuone.

Mustion päärakennus puistoiheen sekä suuri osa työväenasunnoista siirtyi jälleen Linder-suvun omistukseen 1985. Pääosa rakennuksista restauroitiin ja peruskorjattiin majoitus-, kokous- ja ravintolakäyttöön.

Vesikatorakenteet ja peltikatteen kunto

Lyhyesti vesikatteen historiasta.

Mansardikaton ylälappeissa oli alkujaan 1700-luvulla rautapeltipaloista käsinsaumattuna tehty kate, joka oli käsitelty tervapinnoitteella. Katetta vahvistettiin 1970-luvulla lasikuitupaikkauksilla ja bitumisivelyillä. Myöhemmin ylälappeiden katetta paikattiin korjaamalla ja suojakäsiteltiin Pace-menetelmällä luonnonasfaltilla.

Alalappeet ovat alkujaan olleet aumakattovaiheen aikana lautakatteisia. Vanhoja leveitä vesiurilla varustettuja paksuja lautoja on säilynyt irtonaisina ullakolla. Niitä on naulattu myös päätykolmioiden seinäin siinä vaiheessa kun rakenteita muutettiin. Alalappeen uralaudat jätettiin peltien alle kun ensimmäiset pieniarkkiset pellit asennettiin lappeille. Arkkien koko oli noin 35 x 53 cm:ä, 0,5 mm:n paksuiset peltiarkit pokattiin toisiin yksinkertaisin alaskäännetyn saumoin.

Kesällä 1987 suoritetussa katselmuksessa todettiin alalappeiden, räystästen ja listapellitysten, rännien ja syöksytörvien olevan niin huonokuntoiset, että ne päätettiin uusia.

Työt ohjeistettiin tarkkaan ja suunnitelmissa korostettiin materiaalien merkitystä ja että kaikki detaljit ja yksityiskohdat tulee säilyttää. Samassa yhteydessä katolle asennettiin myös lumiesteet. Työselityksessä mainitaan myös, että kaikki uudet pellitykset maalataan seuraavana kesänä.

Tarkastuskäynnillä 1.9.1987 todetaan vesikattotöiden olevan valmiit savupiippujen pellityksiä lukuun ottamatta. Peltikate maalattiin vasta vuonna 1990. Katon pinta pestiin Peltipesuliuksella, pohjamaalattiin Ferrex aktivoidulla liijymönjällä ja pintamaalattiin Kirjo peltikattomaalilla.

Vesikatteen kunto.

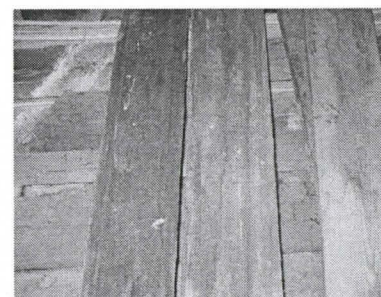
Suurin syy vesikatteen tämänhetkisiin ongelmiin ovat ikä, aikaisemmat osittain huolimattomasti tehdyt korjaukset ja käsittelyt, sekä väärät rakennetekniset ratkaisut. Lumiesteet on kiinnitetty täkkipulteilla pellin läpi puisiin alusrakenteisiin. Juuri näillä kohdilla esiintyvät pahimmat vuotokohdat. Ylälappeella on myös paikoitellen painumia ja saumat ovat auenneet ja lammereiden kiinnitykset pettäneet. Pyöreiden kattoikkunoiden yläosissa on myös jonkin verran havaittavissa vuotokohtia. Alalappeen jalkarännien tuennat ovat pettäneet jään ja lumen painosta. Jalkarännit ovat osin vääntyneet mutkalle, eivätkä täytä niille asetettua tehtävää. Katolla olevat puiset kulkusillat ovat myös osin lahon heikentämät. Peltikatteen asentaminen suoraan vanhan lautakatteen päälle aiheuttaa taustasäteilyn johdosta kondenssiongelman kun pellin alapintaan muodostuu kuuraa määrättyssä lämpötilassa. Laudat pysyvät pitkään märkinä, koska tuuletusväliä ei ole. Vesivuodot ovat aiheuttaneet paikallisia lahovaurioita kantaviin rakenteisiin, jotka on korjattava muiden vesikattotöiden yhteydessä.

Peltisepäntiimi R. Martiskainen on lähettänyt omistajalle 23.3.2009 kaksi eri vaihtoehtoista urakkatarjousta vesikatteen uusimiseksi. Suunnitelmat on lähetetty tiedoksi myös Museovirastoon. Vaihtoehtossa 1 peltikate uusittaisiin vanhaa jäljitellen ns. valesaumoin tehtynä. Vaihtoehtossa 2 kate uusittaisiin yksimittaisena rivipeltinä ilman valesaumoja. Molemmissa vaihtoehtoissa katon harjalle esitetään asennettavaksi 7 kappaletta alipainetuulettimia.

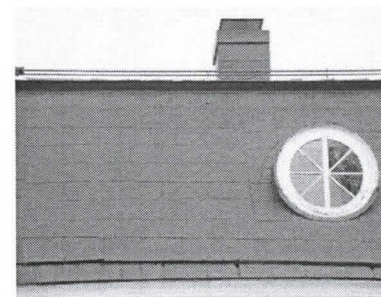
Katteen korjaamisesta ei ole esitetty vaihtoehtoja ja se ei mitään ilmeisimmin ole enää edes ehkä järkevää edellä esitettyjen lukuisten ongelmien johdosta. Nykyisen pellin alle on ainakin osittain asennettu aluskatteen jonkinlainen "lumppuhuopa", joka ei materiaalina toimi oikein aluskatteena.

Kuten aikaisemmin mainittiin, kohde on suojeltu rakennussuojelulailla. Tämän perustella omistajan on pyydettävä kirjallisesti lausuntoa Museovirastolta edellä esitetystä suunnitelmasta. Mikäli koko vesikate päätetään uusiksi, on räystäsrakenteiden ja detaljien alkuperäinen asu ja mittasuhteet huomioitava suunnitelmissa. Esimerkiksi alipainetuulettimien rivistö harjalinjassa voi olla esteettisesti häiritsevä muutos kartanon ulkoasussa.

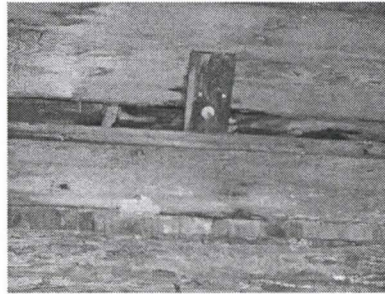
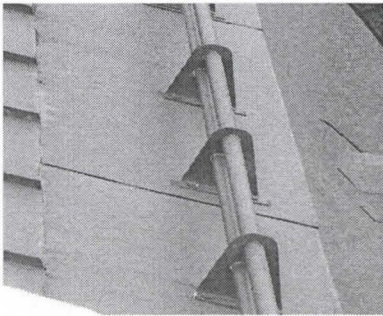
Liitteenä muutamia katselmuksen yhteydessä otettuja kuvia vesikatteen vaurioista ja rakenteellisista ongelmista.

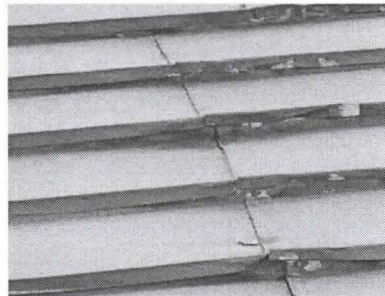
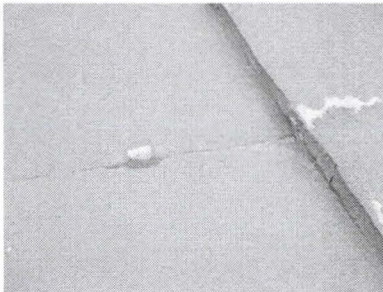
Vanhoja vesikatteen uralautoja ullakolla. Vesivuodoista aiheutuneita lahovaurioita ja lahottajasiemeniä kantavissa rakenteissa.

Alalappeen palapeltikate, jonka ylätaiteessa lumiesteet, joihin lumi ja jää patoutuvat. Räystäsalueen jalkarännit ovat taipuneet, osin murtuneet, eivätkä ne ohjaa valumavesiä hallitusti oikeaan suuntaan.

Ylälaapteen alahelmassa olevat lumiesteet on kiinnitetty peltikatteen läpi alusrakenteisiin. Kiinnityskohdat vuotavat ja niitä on yritetty tiivistää eri aineilla. Saumarivit ovat ruostuneet.

Lammerit ovat osin vääntyneet ja saumat vuotavat. Katteessa on painumia ja hakasaumat ovat auenneet. Useat saumat ovat ruostuneet ja niiden päälle sivellyt eri käsittelyaineet irtoavat alustastaan.

Museovirastossa 15.5.2009

Olli Cavén
Rakennuskonservattori
Restaurointiyksikkö